

Евроинтеграције и ми

(Српски језик, књижевност и култура у процеси евроинтеграција – зборник радова, уредници Милош Ковачевић и Драган Бошковић, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2014, 297 стр.)

У нашим се рукама, не сасвим случајно, недавно нашао зборник *Српски језик, књижевности и култура у процесу евроинтеграција* у издању крагујевачког Филолошко-уметничког факултета. Уреднички двојац, Милош Ковачевић и Драган Бошковић, покреће нека од кључних питања, попут питања националне културе, идентитета, расипања матичне културе, варварског, моћи. Свијест о потреби да преиспитамо своју позицију у Европи, али и доживљај и свијест Европе о нама неке су од кључних варијабли које уреднике занимају. У форми зборника пред нама се налазе радови који ова питања преиспитују и са теоријског и са примјењеног аспекта. У четири дијела зборника налазе се: у прва два дијела текстови о актуелним језичким питањима, теоријска промишљања о позицији српске књижевности у односу на „европску“ и саму Европу, али и примјењени текстови који се баве језичким, књижевним и културолошким проблемима, у трећем и четвртном дијелу.

Зборник отвара чланак Милоша Ковачевића *Са „крњим“ српским језиком у Европску унију*, у коме се покреће врло битно питање статуса српског језика међу осталим званичним језицима Европске уније. Наиме, Ковачевић пред нас поставља сценарио према којем у неком тренутку у будућности Србија постаје пуноправна чланица Европске уније, међутим, оно што је упитно јесте статус који би српски језик у том случају добио, будући да једна његова варијанта већ функционише као званични европски језик – она хрватска.

Аутор нас даље подсећа због чега је забринутост овога типа оправдана, односно, на какве је све „идентитеске“ препреке српски језик у својој историји наилазио. Говори се о стандардизацији језика од Вука до данас, различитим именованима и преименовањима, о новим варијантама које се

---

¹ ngovedar@gmail.com

изнова појављују на овим просторима. О чињеници да у Републици Србији не постоји државни орган који преузима одговорност за језичку политику, те мањкавостима којима такав однос према језику доприноси. Потпуно је не-вјероватна чињеница да је у Србији српски језик уједно и већински, односно званични, али и мањински језик. А управо таква лоша пракса алкавости и немара према сопственом језику, и култури уопште, довела нас је у ситуацију запитаности над сопственим идентитетом. Ковачевић закључује како је однос српске званичне политике према сопственом језику *више несрпски или чак антисрпски, неголи као однос који уважава и штити српске националне и филолошке интересе* (24).

У другом дијелу зборника који се базира на промишљању наших културолошких и књижевних вриједности, а у европском контексту (у најширем смислу ове синтагме) и у вези са њим, Александар Јерков доноси три изузетна текста који европско у српском не перципирају из оне непобитне политичке и геополитичке тачке гледишта, већ нас враћају на суштину припадности једне у другој. Иако нас је, како Јерков каже, Европа у неком тренутку према себи одредила као Блиски исток, у тексту *Тајна Европе и српска књижевност. О истини која се не види јер је свима пред очима* он инсистира на суштинској припадности српске књижевности европским књижевним токовима, због оне најдубље спознаје о Европи која потиче из мита, и у њега, никада до краја откривена, поново ураћа. *Утолико више је питање шта може српска књижевност да каже уметничким обликовањем, европском имагинацијом, српским ставом да се оде даље него што је можда дозвољено* (39). Враћајући се на мит о отмици Европе, аутор приказује како се на конкретним примјерима дјела Милорада Павића и Борислава Пекића европска имагинација реализује у српској књижевности.

У свом другом тексту *Друга тајна Европе и велика европска књижевност Срба* Јерков нас подсећа на другу велику причу старе Европе – пророчиште у Делфима, које тумачи кроз старогрчки мотив мишљења као спасења, а који се у цивилизацијском помјерању (не нужно напретку) Европе претворио у начин да се влада и управља масама. Замишљен над феноменом мишљења, аутор се ослања на ставове неких од највећих европских филозофских духова, постављајући на крају питање да ли се до истине (као крајњег исхода мишљења) може стићи у књижевности. Тако се аутор ослања на оне писце у српској књижевности који су мит користили не само као стилски украс, већ као истинску поетичку окосницу, који у својим дјелима европску имагинацију остварују кроз српски запис. Као првог међу значајнима Јерков наводи Миодрага Павловића, но исту „прецизност“, како је он назива, налази и код Ивана В. Лалића, али и Пекића, Павића, Црњанског, те Лазе Костића.

У свом трећем тексту *Европска имагинација и европеизација српске књижевности*. На путу ка трећој тајни Европе у немогућој узвишености, који прати линију мишљења претходна два, Александар Јерков се пита да ли је довољно бити на европском тлу да би самим тим био европски. Подсјећа нас аутор да смо кроз историју, осим оне припадности о којој смо раније већ говорили у европско задирали и много дубље и чвршће у појединим епохама наше књижевне историје. У овом контексту разматра питање европских и византијских, општехришћанских утицаја и одјека у нашој средњовјековној књижевности, затим период ренесансе и барока у којем је наша књижевност снажно инспирисана европском, српски романтизам у којем европски дух снажно извире из Вуковог и Доситејевог програма, а затим и наших романтичарских пјесника који својим дјелима, независно од поетика које нам долазе са Запада, одражавају истински европски, хришћански, али једним својим дијелом, не мање суштински, праевропски митолошки слијед. Аутор у историји наше књижевности препознаје једну поетичку и духовну вертикалу европске имагинације, од Бранка Радичевића и Стерије до Лазе Костића и Црњанског, те на крају закључује: *Толико смо европски колико можда никада ни у чему другом нећемо бити, а питање је и да ли треба да будемо. Треба да будемо бољи него што јесмо, као што је наша књижевност боља од нас. Она је европска, штета је за Европу што то не зна* (135).

У трећем дијелу зборника налазе се текстови који се српско-европским односима баве у конкретним оквирима. Персида Лазаревић ди Ђакомо у свом раду *Павле Соларић о српској, европској и варварској култури* доноси анализу Соларићевих ставова о овим односима на основу паратекстова његових дјела издатих у Венецији: *Улог ума човеческога, Мудрољубац индијски* и *Сверх васпитанија к човекољубију*. Ауторка тврди како је Соларић вјеровало да Срби припадају просвећеној Европи, иако им управо та просвећеност, која се у његовим очима огледала у достојанству и цивилизованости, недостаје.

Александар Петровић у своме раду *Одјек и словесност* даје још једну перцепцију отјеротворења староевропског мита у српској књижевности, те истиче значај те врсте припадности европској мисли, док Слободан Владушић европеизацију доживљава као врсту дисконтинуитета, јер заправо представља напуштање националног оквира зарад европског. У свом тексту *Национална култура и процес евроинтеграција у XXI вијеку* аутор износи став како актуелни процеси европеизације („европеизације“) кроз раскол између националног идентитета и идентитета група заправо припремају терен за поступке савремене колонизације, те тако кроз негирање националног оквира културе доводе до дехуманизације.

Драган Бошковић, пак, у свом раду *Имагинарна Европа* разматра имаголошке разлике у међусобном поимању Србије и Европе, те говори о стереотипима који у нашем случају представљају Србију као европску државу, а из Европске перспективе она је варварска, балканска, оријентална. О непомирљивости ових перцепција говори кроз призму другости и одјека, гдје је заправо наша књижевност одјек европског духа, односно у исто вријеме садржи европски дискурс и у њему бива садржана.

О судару и прожимању традиција и различитих перцепција говори и Саша Радојчић који у свом раду *Т. С. Елиот и српски неосимболизам* закључује како су пјесници нашег неосимболизма тражећи сопствене поетичке оквире препознали могућност да истовремено укључе и традицију и иновацију, односно да направе синтезу старог и новог. У тексту *Паневропски дадаизам* Владимир Перић испитује проблем постојања евроинтеграцијских елемената у дади и однос југо-даде према Европи, те закључује како је слика Европе и европског у њиховим очима супротна слици иреалне Паневропе, која се у њиховим дјелима отјелотворава. Сличне односе посматра и Светлана Рајичић Перић али у контексту српске авангарде, односно зенитизма и Европе. У тексту *Поетика и политика (не)пријатељства у доба кад је Сунце било у зениту* она нас подјећа на ругајућу реторику зенитизма и перцепцију Европе као женског принципа, у који авангарда уноси свој изразито мушки дух. Ипак, ауторка тврди како је, наизлед парадоксално, управо зенитизам био авангардни покрет који нас је највише приближио Европи.

У четвртном, посљедњем дијелу зборника, разматрају се нека актуелна језичка питања, а у вези са процесима активираним евроинтеграцијским путем. У тексту Биљане Шорић Француски *Евроинтеграција или дезинтеграција српског језика на путу Србије ка Европској унији* разматрају се практични проблеми који се јављају као посљедица превођења различитих докумената Европске уније на српски језик, што представља један од услова за приступање. На датом корпусу ауторка освјетљава проблеме на које преводиоци наилазе, али и предлаже могућа рјешења у духу очувања и богаћења српскога језика.

На сличне проблеме, али на другачијем (ширем) корпусу указује и Јелена Јовановић Симић, која у свом раду *Српски књижевни језик и глобализацијски процеси (Промене у лексичкој структури)* пажњу посвећује проблему прилагођавања језика у ери модернизације и брзих транзицијских токова. На датом корпусу ауторка указује на вишедеценијски (чак и вишевијековни) тренд увођења позајмљеница у српски језик, те констатује да много чешће користимо различите туђице и позајмљенице, иако за дату ријеч постоји одговарајућа домаћа ријеч. Она скреће пажњу и на недовољно залагање за стварање нових домаћих ријечи које би пратиле све сложенији развој духовног и материјалног живота.

Текст *Популарне представе о деконструкцији Вавилонске куле као универзалној пометњи у језицима (етнолингвистички аспект)* Видана Николића освјетљава стари мит о општејезичкој пометњи и покушају појединаца да се земаљским средствима домогну неба, у кључу деконструкције „вавилонске куле“ српско(хрватског) језика, која се не завршава на лингвистичком, већ укључује и политичко распарчавање.

У свом раду Илијана Чутура доноси преглед програма за образовање учитеља, те разматра колико су болоњски процес и сличне реформе високошколског образовања утицале на квалитет који будући учитељи на студијама стичу. У раду *Српски језик у програмима за образовање учитеља у Србији* ауторка закључује како је и већина других источноевропских држава, прихватајући евроинтеграцијске процесе, реформе школства схватила као оквир у који треба уклопити већ постојећи систем, што је довело само до површинских измјена.

Зборник затвара текст под називом *Одлике научног стила у уџбеницима на преласку из разредне у предметну наставу* Милке В. Николић, у коме она оцјењује подобност употребе научног стила у уџбеницима за ниже разреде основне школе, али и његову функционалност. Закључује како употреба овог стила доприноси томе да српски језик у уџбеницима одговори захтјевима савремене науке, те да га у исто вријеме са функционалностилистичке стране укључи у токове европске културе.

Као што је читаоцу већ јасно, у рукама смо држали производ врло успјешног подухвата двојице уредника, који представља незаобилазну литературу за све оне који желе да сагледају позицију савремене Србије, српског језика, књижевности и културе у вријеме (евро)интеграцијских токова. Ковачевић и Бошковић су читаоцима понудили концепт који је врло питака, разумљив просјечном читаоцу, али са друге стране врло информативан и надасве надахњујући. Сматрамо како је ово штиво које се не тиче искључиво културних (културњачких) и филолошких кругова, већ да, иако штампано у невеликом тиражу од свега 150 примјерака, треба да доспије до што ширег круга читалаца, јер управо оваква перцепција наше стварности и овакав слијед промишљања о сопственој позицији унутар Европе (у сваком: геополитичком, књижевнојезичком, културолошком, итд. смислу) може да нас учврсти на путу изградње, доградње и очувања сопственог идентитета.